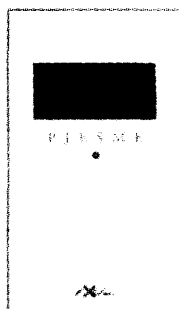

Hrvatska poezija*I ne pitaj
me ništa***Drago Ivanišević, Pjesme,
Exlibris, Zagreb, MMII**

Jednu po jednu pticu stavljam na grane, pod strehe, pod krila drugih ptica. Manje pod veće. Gradim tornjeve. Sklapam oči kamenju, travama, svemu. Sve uzalud. Al sad bar mogu govoriti slobodno, bez straha, sad kad sam sjena između sjena. Sa zvijezdama, ili bez zvijezda, diram ruke iz daljine. Hladne. Ispreplićem ruke u beskrajno jedro. Crno. I brodim sa svime što brodi... (Večer i noć; Dnevnik 1957)

Dvadeset godina šutnje o pjesniku, prozaistu, dramatičaru, slikaru (grafičaru), prevodiocu — konačno prekida opsežna knjiga (više od šest stotina stranica!) sabranih pjesama. Ako je itko u hrvatskoj književnosti tako nešto zavrjedio, onda je to Drago Ivanišević. Deset zbirki poezije, od početne *Zemlje pod nogama* iz 1940. do posljednje *Čovjeku riječ*, objavljene godinu prije smrti (1980), pokazuju nešto sasvim paradoksalno: čudesan zbroj prepoznatljivih poetika u jednoj i jedinstvenoj osobnosti, pjesniku kojemu je ljubav i sloboda toliko prožela stihove da oni i nakon više od pola stoljeća izazivaju vatre ispisanoga trenutka. Koliko su ljubav i sloboda nailazile na razumijevanje u društvu ili svijetu mržnje i neslobode, znamo već iz hrvatskih pjesničkih biografija i previše. Ali pjesnika Ivaniševića teško da je bilo što moglo zaustaviti, jer upravo je stihom pokušavao »stajati čitav za takvu slobodu«, o kojoj je, upravo teških sedamdesetih, ovako govorio: »Trebalo biti skroman pod suncem. I biti slobodan. Težnja za slobodom najveća je mudrost i smisao života. Potpuna sloboda u svemu najsavršenija je ljudska sreća. Samo nju se ne može postići, jer tada život više ne bi imao nikakva smisla.«

Mahnita čežnja

Semantički slojevi vrijednih pjesama talože se godinama, a onda iznenada provali jasnoća i otvorenost njihove srži, kvintesencije; elipse postaju užareni snježni i iskreni stihovi koji nas podsjetuju na snagu tradicije najbolje hrvatske poezije. Ivanišević naprosto sažima Kranjčevićevu zagnjurenost u kozmičko ispod *spuštenijeh* trepavica (*...ispod svedenih očnih kapaka/ sažganih trepavica/ biljega vremena/ il stid je to možda?...*). Vidričeve patnje i tlapnje (*...to veliko se oko mora izljeva/ kao glas zvana/ i svaka se sjena sakrije...*), matoševske sinestezije i spomen na mrtvu ljubav (*...U spomenar noći sričem ti ime/ Ko tica u šaci pijuče ljubav/ Boje, čudesne boje zar se bojite zime?*), šimičevsku neuhvatljivu nježnost, šimičevko rasprnuće stiha (*...Raspolovljen između topline njenih njedara/ i sutona/ slušam dva disanja/ njeno i sutona...*), tinovske žestine i gorčine (*...Urliče alkohol i beskrajna ljudska bijeda/ i kukavičluk/ u krugu/ žilavo/ bespomoćno!...*). Unatoč prožetošću aaura različitih poetika, Drago Ivanišević već prvom zbirkom pronalazi svoj izraz, iskaz, govor, dah, sliku, rasprostirući vlastite pustinje ljubavi vrelima bez prestanka, a njegova *mahnita čežnja* ne pokleće pred vremenom.

Opčinjen nadrealizmom, susretima s Bretonom i Brechtom, prevodeći Eluarda, Lorca, Neruda, pjesnik traži i druge načine izražavanja. Riječi se pregrupiraju u sliku, slika će sada ustanoviti drugačije riječi. Pjesnik kreće na putovanja kroz snovite gradove (*Igra bogova ili pustinja ljubavi*), rodni Trst, grad uspomena poput struka vitkoga, grad s dubokom brazgotinom na čelu koje okreće poput slijepca koji je nešto izgubio — Rim, u kojem su se sakrila draga boštva, iz dnevnika zapisanu Veneciju u kojoj zvone zlatnici na rujnim oblacima i plove gondole — perverzni lijesovi; topla njedra Zagreba kojemu će se uvijek vraćati da s njim nasamo progovori, te intimnost Hvara — dragoga kamena isklešana iz svjetlosti. Ali u grlu će neprestano biti Pariz, ta tamnosiva soba na čijem stropu kruže zvijezda, zarobljena u ljubav koja je pjesnika pripremila za vječnost. Luda potraga za ljubavi kao slobodom, za slobodom kao ljubavi — nastavljać će se u svim njegovim zbirkama, načas snovita i topla od djetinjstva, načas gruba, naturalistička od nesna i grubosti razlomljena svijeta. »Sloboda, znam, ima krvave ruke, ali ih u suzama radosnicama pere...«, govorio je Ivanišević, gradeći svoje nove pjesme na ruševinama svakidašnjih prizora, suludoga tijeka povijesti, napisavši u posljednjem stihu: »režim podglas«.

Vulkanski krijes

Potpunom zrelošću izraza od samih početaka bavljenja poezijom, pjesnik će iskušavati nijanse značenja svojih misli i emocija u raznovrsnim oblicima: kratkim, eliptičnim i hermetičnim pjesmama, u čakavskoj riči (zbirka *Jubav*), u dugim poemama (*Pismo mrtvoj ljubavi godine '73* ili *feljton; La Settignana, Kamov u Barceloni*), u crnohumornim ili pak lakim satirama, epigrama, epitafu, kriptogramu, inačici, igri riječima (zbirka *Glantine*), ali će ga u najranijoj mladosti zaintrigirati i pjesma u prozi, kojoj se tijekom četrdeset godina pisanja ipak uvijek vraća, *stavljajući jednu po jednu pticu na grane, pod strehe, pod krila drugih ptica...* U takvim se pjesmama vidi, osjeća, proživljava intima njegove duboke vjere u poeziju kao smisao i put slobode kojoj je toliko težio, u koju je tako često sumnjao, goreći *u sebi kao vulkanski krijes, ležeći raščinjen na samom sebi na tlu (Mnogo više)*. Ali isto tako nije prestajao sam sebi nahrupljenom vedrinom otvarati najteže putove riječima, lijući ih poput grafičkih tehnika u simbole, metafore, skupove digresivnih asocijacija, ali ih vrlo brzo i oslobađajući nanosa nejasnoće ili zbrke, otkrivajući prikrivena sebstva čistim osjetom, nikad patetičnom osjećajnošću.

Sama, napuštena stvar. To je sad tvoja poezija. Tako je napisao u pjesmi *Što je sad tvoja poezija*. U knjizi od petstotinjak pjesama sasvim ćemo sigurno izdvojiti stotinu antologijskih. Koliko one prate pjesnikov put, nade, patnje, nepravde, trenutke sreće, ljubavi i stradanja, toliko prate i naš povijesni hrvatski pjesnički krajolik. *Tempi passati!* Ali ovaj će se pjesnik uvijek ponovno javiti, makar to bilo za idućih dvadeset godina, kada nas perom tijela *ozmiji i zapliska u zraku njegova Plesačica!* »Ona mi kupa dah, ona je požar uma i blistava ubica teže.« I čut ćemo besmrtni *Musique de chambre* u onom satu kada dalje i dan patetično ginu u vaz, dok zvonkom ulicom pijano proljeće s mirisima lunja, a bjelinom tipki proteže se tragika Chopina. Može nam se dogoditi i neočekivan *Susret*, da u noći sretnemo Raspetoga što plazi potbuške krvareći žalom, te reče: *Predahnimo, ovdje uz more, Pustimo da nad nama kruže zvijezde, Pokušajmo zobati grožđe. I ne pitaj me ništa.*

Tea Benčić Rimay